

ВІДГУК

офіційного опонента Гречан Алли Павлівни,
доктора економічних наук, професора, професора кафедри
економіки Національного транспортного університету
на дисертаційну роботу Белянської Юлії Віталіївни на тему
«Механізм управління інноваціями на транспортних підприємствах»,
яку подано на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження.

Транспорт є однією з основних інфраструктурних галузей, від якої залежить функціонування національної економіки, можливості її зростання і підвищення конкурентоспроможності. Це обумовлює необхідність підвищеної уваги до рівня технічного, технологічного і організаційного розвитку як галузі в цілому, так і окремих транспортних підприємств.

У сучасному світі інновації стають одним з основних економічних ресурсів, що впливають на конкурентоспроможність підприємств за рахунок удосконалення виробничих технологій, використання найновіших винаходів і відкриттів, впровадження сучасних форм і методів організації виробництва. Впровадження інновацій набуває особливої актуальності для транспортних підприємств, технологічне відставання яких від європейських складає 1-2 покоління для різних видів транспорту.

Можливості транспортних підприємств займатися інноваційною діяльністю, а також її ефективність визначаються факторами як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, тому дослідження Белянської Ю.В., присвячене науковому обґрунтуванню та розробці теоретико-методичних положень і науково-практичних рекомендацій щодо формування механізму управління інноваціями на транспортних підприємствах, є актуальним і має важливе теоретичне та практичне значення.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень.

Представлені в дисертаційній роботі Белянської Ю.В. теоретичні та практичні положення відзначаються послідовністю викладу та науковою аргументацією. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується коректним використанням теоретичних положень, загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання процесів та явищ в їхньому взаємозв'язку і розвитку.

З аналізу моделей і методів, які використовує автор для вирішення науково-практичних завдань, можна зробити висновок, що одержані результати в достатній мірі обґрунтовані і достовірні.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації.

Проведений аналіз дисертації та публікацій Белянської Ю.В. дозволяє підтвердити наявність елементів наукової новизни, які викладено конкретно, послідовно і системно. До вагомих наукових результатів, що сформовані здобувачкою, можна віднести такі:

1. Удосконалено механізм управління інноваціями на транспортних підприємствах, який представлено як взаємопов'язану сукупність структурних елементів зі зворотним зв'язком, що об'єднані у три блоки («Загальнотеоретичні засади», «Елементи» й «Впровадження») і ґрунтується на системі технологічних, управлінських та оціночних принципів управління інноваціями.

2. Удосконалено модель формування інноваційного потенціалу транспортних підприємств, яка передбачає оцінку сукупності проєктів (початкових інновацій, множини інвестиційних проєктів, які знаходяться на різних фазах життєвого циклу, інновацій, які вже реалізуються на підприємстві) що дозволяє визначити поточний і майбутній інноваційний потенціал підприємства.

3. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання доцільності впровадження інновацій в умовах підвищеної невизначеності, який базується на використанні апарату подібності (гомоморфізму) і дозволяє врахувати досвід реалізації інновацій та інвестиційних проєктів на транспортних підприємствах, враховуючи галузеву специфіку впровадження інновацій і особливості конкретного підприємства, що сприятиме підвищенню достовірності отриманих оцінок.

4. Удосконалено систему сценаріїв реалізації інноваційних проєктів на транспортному підприємстві, які розроблено на основі ментальної моделі формування ефективності від впровадження інновацій та виділених ключових невизначеностях - ефект від інновації та ступень затребуваності споживачами інноваційної продукції.

5. Розвинено понятійно-категоріальний апарат щодо управління інноваціями на транспортних підприємствах: запропоновано авторське визначення транспортного підприємства, трактування інновацій на транспортних підприємствах, розуміння інноваційно активного транспортного підприємства.

6. Доповнено систему показників оцінювання ефективності інноваційної діяльності транспортних підприємств шляхом введення коефіцієнтів: «наукова складова інновацій», «витрати інноваційної діяльності на реалізацію реальних інвестицій», «впровадження інновацій транспортними підприємствами» та «ринкові інновації транспортних підприємств».

7. Дістав подальшого розвитку методичний підхід до узгодження інтересів учасників державно-приватного партнерства щодо реалізації інноваційного проєкту при використанні інноваційного співробітництва, який базується на розробці та аналізі сценаріїв для визначення оптимальної структури фінансування державно-приватного партнерства на основі використання показників обсягу доходів з урахуванням дисконтування та найменшої приведеної вартості доходів приватного бізнесу.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації, в наукових публікаціях.

За результатами дослідження опубліковано 21 наукову працю, зокрема шість наукових статей у наукових фахових виданнях України та виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних, три розділи у

колективних монографіях, 12 публікацій апробаційного характеру. Для всіх публікацій, які написані у співавторстві, у вступі дисертаційної роботи вказано особистий внесок автора.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Результати перевірки роботи сервісами Unicheck, аналізу публікацій здобувача, тексту дисертаційної роботи та використаних джерел свідчать про відсутність порушення принципів академічної доброчесності.

Структура та зміст дисертаційного дослідження.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 310 сторінок друкованого комп'ютерного тексту. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 235 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 38 рисунків, список використаних джерел із 215 найменувань, що розміщено на 26 сторінках, 7 додатків – на 49 сторінках.

Зміст *анотації* є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та висвітлює її основні наукові положення, висновки і рекомендації. Анотацію подано державною та англійською мовами. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення.

У *вступі* наведено обґрунтування актуальності дисертаційної роботи, описано зв'язок роботи з науковими темами, визначено мету і завдання наукових досліджень, наукову новизну і практичне значення результатів роботи, особистий внесок здобувача, інформацію щодо апробації результатів дослідження.

У *першому розділі* автором проаналізовано особливості визначення сутності та видів інновацій на транспортних підприємствах, досліджено сучасні підходи до управління інноваціями на підприємствах галузі, узагальнено світовий досвід управління інноваціями на транспортних підприємствах. На основі систематизації ознак класифікації автором визначено види інновацій транспортних підприємств, а саме: технологічні, цифрові транспортні інновації, інновації бізнес-моделі, екологічні, соціальні та інновації за сферами впровадження (за видами транспорту, перевезень, транспортної логістики та інфраструктури). Виділено сучасні підходи до управління інноваціями на транспортних підприємствах (лінійний, інтерактивний, екосистемний, ресурсно-орієнтований підходи та дизайн-мислення). Сформовано систему принципів управління інноваціями (технологічні, управлінські і оціночні), використання яких обумовлює використання відповідних методів управління згідно з фазами життєвого циклу інновацій. Обґрунтовано, що інновації на транспорті доречно реалізовувати на засадах державно-приватного партнерства, зокрема, концесії як найбільш поширеної форми ДПП.

У *другому розділі* представлено результати дослідження інноваційної активності транспортних підприємств України, проаналізовано детермінанти інноваційної діяльності, здійснено діагностику ефективності інноваційної діяльності транспортних підприємств.

Автором встановлено, що в Україні кількість інноваційно активних транспортних підприємств має нестабільну динаміку. Визначено, що транспортні підприємства мають рівень інноваційної активності нижче

середнього показника по Україні та надають перевагу впровадженню інноваційних процесів, зокрема їх модифікації, а також самостійній розробці інноваційної продукції, товарів, послуг. Проаналізовано динаміку і структуру витрат на інновації транспортних підприємств та виявлено суттєві зміни у структурі інноваційної діяльності. На основі проведеного аналізу автором запропоновано аналітичні показники оцінювання ефективності інноваційної діяльності транспортних підприємств, зокрема коефіцієнт наукової складової інновацій, коефіцієнт власного наукового потенціалу інновацій, коефіцієнт витрат інноваційної діяльності на реалізацію реальних інвестицій, коефіцієнт впровадження інновацій транспортними підприємствами, коефіцієнт ринкових інновацій транспортних підприємств.

На основі дослідження досвіду успішних інноваційних компаній світу автором виділено характерні для них риси, серед яких: узгодження інноваційної і бізнес-стратегії, підтримка інновацій на рівні корпоративної культури, лідерство та інноваційність вищого керівництва, орієнтація на клієнта, вибір правильного проєкту або ідеї, цілісний підхід й постійний розвиток.

У *третьому розділі* досліджено сутність механізму управління інноваціями та особливості його формування на транспортних підприємствах, проведено оцінювання доцільності впровадження інновацій на транспортних підприємствах в умовах підвищеної невизначеності, розроблено методичний підхід до узгодження інтересів учасників державно-приватного партнерства при інноваційному співробітництві.

Автором обґрунтовано, що розробка механізму управління інноваціями на підприємствах, зокрема транспортних, має базуватися на розгляді підприємств як складних відкритих систем, які є сукупністю взаємопов'язаних елементів, що активно взаємодіють з навколишнім (зовнішнім) середовищем. Механізм управління інноваціями на транспортних підприємствах представлено як взаємопов'язану сукупність структурних елементів зі зворотним зв'язком, що включає три блоки (загальнотеоретичні засади, елементи й впровадження). Розроблено модель формування інноваційного потенціалу транспортних підприємств, як сукупності проєктів, а саме початкової інновації, множини інвестиційних проєктів, що знаходяться на різних фазах життєвого циклу, та інновацій, які реалізуються на підприємстві.

Запропоновано використання апарату подібності (гомоморфізму) для оцінювання доцільності інновацій на транспортних підприємствах, що сприяє підвищенню достовірності оцінок щодо очікуваних ефектів від їхнього впровадження. Розроблено систему сценаріїв реалізації інноваційного проєкту («Поступове зростання», «Втрата ресурсів», «Втрата можливостей», «Збереження можливостей розвитку»), для яких була оцінена можлива ефективність від впровадження інновацій в удосконалення ділянки транспортної інфраструктури.

Автором запропоновано методичний підхід до узгодження інтересів учасників ДПП при використанні інноваційного співробітництва, який базується на визначенні обсягу доходів з урахуванням дисконтування і найменшої приведеної вартості доходів приватного бізнесу для відібраних сценаріїв реалізації інноваційного проєкту при різних варіантах структури фінансування. Визначено, що пріоритетними напрямками інновацій на

підприємствах залізничного транспорту є інновації в удосконалення бізнес-процесів, транспортних засобів, управління рухомим складом, модернізацію транспортної інфраструктури, розвиток сервісу для споживачів транспортних послуг, пасажирські перевезення, науково-дослідницьку діяльність, навколишнє середовище.

Практична цінність результатів роботи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні результатів дослідження транспортними підприємствами для підвищення ефективності інноваційної діяльності.

Теоретико-методичні розробки доведено до рівня практичної апробації та використовуються в діяльності філії «Центр діагностики залізничної інфраструктури» АТ «Укрзалізниця» (акт впровадження № ЦДЗІ – 12/277 від 05.04.2023 р.), а також у навчальному процесі Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» (акт впровадження № 02/0793-А від 16.05.2023 р.) та Державного університету інфраструктури та технологій (акт впровадження № 395а/01-11 від 29.05.2023 р.) при підготовці фахівців з менеджменту.

Зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи отримані Белянською Ю.В. результати виконаного нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, водночас слід вказати на окремі положення, які є дискусійними та потребують додаткової аргументації:

1. Автор справедливо зазначає, що рівень інноваційних транспортних технологій відображає і підвищує рівень конкурентоспроможності країни. Однак не акцентує увагу на тому, як саме і за рахунок яких чинників відбувається підвищення рівня конкурентоспроможності країни.

2. При діагностиці ефективності інноваційної діяльності транспортних підприємств було б бажано розглянути фінансові результати впровадження інноваційних проектів.

3. При описі механізму управління інноваціями слід було б зробити більший акцент на особливостях його формування на транспортних підприємствах і зазначити, чи є він універсальним для підприємств різних видів транспорту.

4. В роботі розроблено і проаналізовано систему сценаріїв реалізації інноваційного проекту. Було б доцільним обґрунтувати, чому розроблено саме чотири сценарії, а не три (песимістичний, найбільш ймовірний і оптимістичний).

5. При формуванні методичного підходу до узгодження інтересів учасників державно-приватного партнерства недостатньо уваги приділено питанням забезпечення екологічності та соціальної ефективності інноваційного співробітництва.

Але наведені зауваження щодо змісту дисертації мають дискусійний характер, не знижують достатньо високий науковий рівень роботи і не впливають на її загальну оцінку

Загальні висновки за дисертаційним дослідженням.

Дисертація Белянської Юлії Віталіївни на тему «Механізм управління інноваціями на транспортних підприємствах», є завершеною науково-

дослідною роботою, в якій запропоновані теоретико-методичні положення і науково-практичні рекомендації щодо формування і впровадження механізму управління інноваціями, що сприятиме підвищенню ефективності інноваційної діяльності та функціонування транспортних підприємств в цілому. Висновки за дисертацією в повній мірі охоплюють результати дослідження і є коректними. Результати проведених здобувачкою досліджень мають істотне значення для галузі знань 07 «Управління та адміністрування», зокрема для розвитку методології управління інноваціями на транспортних підприємствах.

Дисертація Белянської Юлії Віталіївни на тему «Механізм управління інноваціями на транспортних підприємствах» відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», за формою і змістом відповідає вимогам викладеним у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). Робота оформлена відповідно до вимог Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40.

Вважаю, що дисертаційне дослідження на тему «Механізм управління інноваціями на транспортних підприємствах» відповідає встановленим вимогам, а її автор, Белянська Юлія Віталіївна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент

професор кафедри економіки
Національного транспортного університету,
доктор економічних наук, професор

Алла ГРЕЧАН

ПІДПИС ЗАВІРЯЮ
Вчений секретар Національного
Транспортного Університету
проф. Мельниченко О.І.

